

ЛАВРЕНЮК

Олена Іванівна

Olena-voytenko@rambler.ru

аспірант, Вінницький
національний аграрний
університет

УДК 339.137.2:631.11

ПРОБЛЕМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ АПК

PROBLEMS OF PROVIDING COMPETITIVENESS OF APPROPRIATE ENTERPRISES

У статті розглядаються основні проблеми забезпечення конкурентоспроможності підприємств агропромислового комплексу України. Аналізується теперішній стан економіки аграрного сектору. Надано пропозиції щодо підвищення конкурентоспроможності підприємств АПК.

В статье рассматриваются основные проблемы обеспечения конкурентоспособности предприятий агропромышленного комплекса Украины. Анализируется настоящее состояние экономики аграрного сектора. Даны предложения по повышению конкурентоспособности предприятий АПК.

The article deals with the main problems of ensuring the competitiveness of enterprises of the agro-industrial complex of Ukraine. The present state of the economy of the agrarian sector is analyzed. The proposals on increasing the competitiveness of agricultural enterprises are presented.

Ключові слова: конкурентоспроможність, АПК, проблеми конкурентоспроможності, проблеми якості продукції

Ключевые слова: конкурентоспособность, АПК, проблемы конкурентоспособности, проблемы качества продукции

Keywords: competitiveness, agribusiness, problems of competitiveness, quality product issues

ВСТУП

Агропромисловий комплекс відіграє важливу роль в розвитку економіки України в цілому, тому одним з важливих завдань держави є забезпечення його ефективного функціонування. Конкурентоспроможність вітчизняних підприємств на товарних ринках, в умовах глобалізаційних процесів і членства України у СОТ, суттєво поступається конкурентоспроможності зарубіжних підприємств. Актуальними постають питання формування і забезпечення розвитку споробів підвищення конкурентоспроможності вітчизняних підприємств для економіки України в сучасних економічних умовах функціонування, адже, Україна має необхідний потенціал для створення умов для вироблення якісної, конкурентоспроможної продукції.

Даною проблемою займалось багато вчених як вітчизняних, так і зарубіжних. Серед досліджень іноземних науковців на особливу увагу заслуговують праці: А. Сміта, Д. Рікардо, Е. Хекшера, Е. Чемберліна, М. Портера, А. Томпсона та багато ін. Серед вітчизняних вчених, які займались дослідженням конкурентоспроможності АПК, виділяють: А.С. Лисецького, П.Т. Саблук, М.Й. Малік, М.Ф. Кропивко, М.А. Лендел, М.В. Гладій, Б. Данилишина, О. Кваша, В. Міланич, О. Піменова, Л. Прокопеч та ін..

МЕТА РОБОТИ полягає у визначенні ключових проблем АПК України, які перешкоджають розвитку його конкурентоспроможності, а також розробка заходів щодо підвищення конкурентоздатності вітчизняного АПК на національному та міжнародному рівнях.

МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Методологічною та інформаційною основою роботи є наукові праці, матеріали періодичних видань, ресурси Internet, нормативно-правові акти, статистичні дані.

При проведенні дослідження використано методи структурно-логічного аналізу, порівняння та узагальнення.

РЕЗУЛЬТАТИ

Входження аграрного сектору України у міжнародний господарський простір значною мірою пов'язане з проблемою конкурентоспроможності підприємств агропромислового комплексу. В умовах глобалізації світової економіки, що супроводжується зростанням конкуренції між країнами за інтернаціоналізовані ринки збуту, загострюються проблеми підвищення рівня конкурентоспроможності вітчизняних сільськогосподарських підприємств, забезпечення конкурентоспроможності сільськогосподарської продукції на внутрішньому і зовнішніх ринках.

У контексті забезпечення конкурентоспроможності недостатньо досліджуються питання адаптації аграрних формувань до трансформаційних змін світової економіки, прямого й опосередкованого впливу глобалізації на господарську діяльність. Потребує поглиблення досліджень обґрунтування нового рівня розвитку продуктивних сил, формування сучасної системи реагування підприємств аграрної сфери економіки на виклики глобальної конкуренції, процеси міжнародної інтеграції з підвищенням рівня конкурентоспроможності на засадах інноваційного розвитку і трансформації економічних взаємовідносин.

У світовому співтоваристві Україну визнають як потенційного лідера з виробництва сільськогосподарської продукції та основних продуктів харчування: зерна, цукру, олії, м'яса, продуктів переробки молока тощо. Але реалізація цього потенціалу вимагає докладання великих зусиль.

Головними перешкодами підвищення конкурентоспроможності продукції АПК на міжнародному ринку є:

– невідповідність якості продукції українських підприємств світовим, а також недостатня розвиненість інфраструктури АПК. Це пояснюється тим, що в країні досить велика кількість дрібних приватних підприємств, які значною мірою поступаються великим підприємствам, що мають значно більші фінансові та технологічні ресурси, а також виготовляють продукцію більш високотехнологічну та вищої якості.

– низький рівень сертифікації продукції агропромислового комплексу порівняно з міжнародними стандартами. Суть даної проблеми в тому, що в Україні досить мала кількість підприємств, які отримали міжнародні стандарти. Наприклад, лише 3% м'ясопереробних комбінатів, 34,6% молокопереробних підприємств мають міжнародні сертифікати. Щодо українських сертифікатів, то лише близько їх половини відповідають міжнародним сертифікатам якості.

– нерозвинена фінансово-кредитна політика та обтяжлива податкова політика. Це свідчить про те, що в Україні діють досить високі відсотки на кредит, велика кількість податків, які особливо впливають на малий бізнес, що призводить до збільшення тінізації економіки.

– недостатній рівень впровадження результатів науково-технічного прогресу. Сучасний стан підприємств АПК характеризується обмеженістю та застарілістю технічного оснащення, що значно сповільнює темпи розвитку.

– недостатня підтримка держави. В Україні існує досить обмежена кількість програм щодо розвитку АПК.

– недостатнє фінансування з боку держави наукової сфери в аграрному секторі. Це призводить до низької продуктивності сільськогосподарського виробництва в цілому.

– застаріла нормативно-правова база. В Україні відсутній єдиний нормативно-правовий документ (довготермінова стратегія), в якому закріплено механізм забезпечення конкурентоспроможності вітчизняної аграрної продукції з гарантіями державної підтримки [1].

Після входження України до СОТ (2008 р.) розширився в свою чергу ринок збуту продукції, що є позитивним моментом для українських виробників. Після вступу до СОТ Україна отримала значні переваги:

– збільшився товарообіг понад з 150 країнами світу, на частку яких припадає більше 95% світової торгівлі;

– зменшились тарифні та нетарифні обмеження доступу українських товарів на товарні ринки країн-членів СОТ;

– отримання можливості захисту інтересів українських виробників згідно з процедурою розгляду торговельних спорів Світової організації торгівлі;

– забезпечення недискримінаційного транзиту товарів та послуг та ін.

Проблема оцінки і управління конкурентоспроможністю підприємств в Україні була ускладнена проблемами загального спаду виробництва, кризою неплатежів, відсутністю ринку інформації про характеристики підприємств-конкурентів. Основна маса підприємств на перше місце висуває проблему виживання в умовах кризи, подолання фінансових проблем, які пов'язані із забезпеченням конкурентоспроможності продукції агропромислових підприємств. У даних умовах, з одного боку – займатися оцінкою конкурентоспроможності підприємства достатньо складно, з іншого – для виходу підприємства з кризи, необхідно - оцінити його конкурентний потенціал, проаналізувавши всі чинники конкурентоспроможності підприємства, без цього неможливо розробити стратегію подальшого розвитку підприємства [2].

У нових економічних умовах господарювання підприємства та об'єднання АПК отримали право безпосередньо здійснювати експортно-імпорتنі операції. Незважаючи на велику зацікавленість суб'єктів підприємницької діяльності у використанні права виходу на зовнішній ринок і здійсненні експортно-імпорتنих операцій та отриманні валютних коштів, практика показує, що результати цієї діяльності не завжди є позитивними. Тому перед суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності стоять проблеми аналізу динаміки, кон'юнктури міжнародних і внутрішніх ринків і на цій основі – розробки механізмів адаптації, що сприяють достатній гнучкості в поведінці суб'єктів господарювання та оперативності в прийнятті ними відповідних рішень [3].

До напрямів підвищення конкурентоспроможності, які стосуються всіх підприємств, незалежно від їх виду діяльності, розміру відносяться: фокусування на випуск якісної і безпечної продукції, зменшення витрат, формування відносин з громадськістю і зацікавленими аудиторіями, удосконалення систем управління підприємством.

Недосконалість системи управління підприємствами АПК багато в чому пояснюється відсутністю: чіткої структури управління, вертикалі супідрядності, структуризації конкурентних переваг, врахування основних чинників впливу, відсутності сучасної та адекватної системи інформаційного забезпечення діяльності підприємств та прийняття управлінських рішень. У роботі з досягнення конкурентних переваг важливе місце належить показникам, які надають

можливість оцінювати конкурентоспроможність підприємства [4].

Проте, для того, щоб покращити конкурентоспроможність продукції та підприємств АПК необхідно застосовувати також такі заходи: вивчення ринку виробників і споживачів продукції певного виду, проведення порівняльної оцінки рівня конкурентоспроможності продукції; побудова прогнозів щодо вимог ринку та розробка на цій основі марке-тингової стратегії підвищення конкурентоспроможності продукції; оновлення виробництва або модернізація продукції і дійова реклама, удосконалення системи заходів виробництва та збуту продукції, здійснення контролю за якістю продукції на всіх етапах її виробництва та збуту.

Як вважає Добровенко О.А., необхідно звернути увагу на впровадження альтернативних видів палива для тракторів та автомобілів, що значно зменшить витрати на пальне. В Україні сільське господарство споживає дизельного палива в межах 3 млн. т. Біодизелем (виробляється з олійних культур, зокрема, ріпака) можна замінити до 30% або 1 млн. т., а біоетанол (виробляється із зернових культур) можна додавати до бензину з нафти, приблизно 30-40 % та використовувати його виробництво при невисоких цінах зерна на господарському і міжгосподарському рівні. Необхідно також раціонально використовувати соломку для виробництва азотно-фосфорно-калійних добрив (НПК). Досягти оптимального розміру землекористування можна шляхом кооперації та оренди землі, земельних часток (паїв). Одним із вирішальних факторів, що визначає конкурентоспроможність, є підприємницька стратегія, котра безпосередньо залежить від позиції чи місця сільськогосподарських підприємств на ринку. Стратегічні завдання досить мінливі, тож слід віддати належне операційній стратегії, яка опрацьовується з їх урахуванням та бере до уваги всі можливі варіанти пріоритетів, кожен з можливих компромісів [5].

Період часу реалізації продукції також є одним з чинників конкурентоспроможності – він значною мірою впливає на всі інші елементи конкурентоспроможності. Оперативне реагування на зміну чинників і мобілізація ресурсів зберігають позиції сільгоспідприємств на ринку або ж істотно покращують і мінімізують витрати ринкових трансакцій. Точність в часі постачання ресурсів скорочує витрати на їх зберігання й переміщення та забезпечує ритмічність виробництва [6].

Також для успішного розвитку АПК країни в умовах глобалізації економіки, необхідно проводити державну політику постійного підвищення інвестиційної привабливості аграрного сектора. Збільшення обсягів інвестування стримується, значною мірою, недосконалістю чинного законодавства та нестійкою політичною ситуацією країни. Без впровадження нових енергозберігаючих технологій та використання сучасної техніки неможливо вивести сільське господарство із кризового стану та й країну в цілому.

Крім того, для матеріально-технічного переозброєння сільського господарства необхідне залу-

чення і значних кредитних ресурсів, регулювання питання отримання та надання яких сільськогосподарським виробникам на даний час не вирішені. Для підвищення конкурентоспроможності аграрної продукції в умовах глобалізації, Україні необхідно, використовуючи передовий світовий досвід, не просто переносити його в площину свого розвитку, а гармонізувати його з українськими економічними реаліями та історичним розвитком галузі країни [7].

ВИСНОВКИ

Отже, для підвищення конкурентоспроможності продукції і підприємств АПК України необхідно: стандартизувати продукцію відповідно до міжнародних стандартів; розробити дієві програми розвитку аграрного сектору економіки; змінити застаріле обладнання на високотехнічне; посилити науково – дослідні роботи в агропромисловому секторі економіки, впроваджувати ефективну підприємницьку стратегію на основі удосконалення організації виробництва та впровадження концепції маркетингу, впроваджувати у виробництво нові енергозберігаючі технології вирощування, транспортування, зберігання, переробки і реалізації продукції

Список використаних джерел

1. Базилевич В.М. Шляхи підвищення конкурентоспроможності продукції АПК на міжнародному рівні / В. М. Базилевич. // Young Scientist. – 2015. – №2. – С. 919–922.
2. Гоменюк О.І. Проблеми забезпечення конкурентоспроможності продукції підприємств агропромислового комплексу / О.І. Гоменюк. // Сталій розвиток економіки. – 2013. – №1. – С. 43-47.
3. Ленська Н. Аналіз конкурентоспроможності підприємств АПК України на зовнішньому ринку. [Електронний ресурс] / Н. Ленська, О. Радченко – Режим доступу до ресурсу: http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis64r_81/cgiirbis_64.exe.
4. Табет А.Д. Забезпечення розвитку конкурентоспроможності підприємств АПК: спец. 08.00.04 "економіка та управління підприємствами" / Табет Ахмад Салем Джарадат – Луганськ, 2011.
5. Мазур А.Г. Шляхи підвищення конкурентоспроможності сільськогосподарських підприємств / А.Г. Мазур, І.В. Ломачинська. // Збірник наукових праць ВНАУ. Серія: Економічні науки. – 2012. – С. 31–37.
6. Броницький О.М. Конкурентоспроможність сільськогосподарських підприємств: чинники та підходи до визначення // Вісник Харківського національного технічного університету сільського господарства: Економічні науки. Вип. 127. — Харків: ХНТУСГ. – 2012. — 326 с.
7. Савош Л.В. Проблеми і перспективи розвитку агропромислового комплексу в умовах глобалізації економіки України [Електронний ресурс] / Л.В. Савош. – 2010. – Режим доступу до ресурсу: http://www.rusnauka.com/11_EISN_2010/Economics/63_235.doc.htm.